

Samenwonen als volwaardig alternatief

Ongehuwd samenwonen is het thema waaraan de Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN) de komende tijd speciale aandacht geeft. Dit jaar gebeurt dat met een keur aan activiteiten, waaronder een congres, een compendium, een boekje voor consumenten, en een nieuw model samenlevingsovereenkomst.

TEKST Henriette van Wermeskerken | FOTO'S Truus van Gog

‘**W**as ongehuwd samenwonen vroeger vooral de opmaat naar een huwelijk, tegenwoordig wordt het als volwaardig alternatief voor een huwelijk gezien. Steeds meer mensen wonen samen, ook na eerdere huwelijken die geëindigd zijn door scheiding of overlijden. Maar weinig mensen realiseren zich wat de rechtsgevolgen daarvan zijn, of liever gezegd: die daaraan ontbreken.’ Voorzitter Aniel Autar van de EPN, notaris bij Kooijman Lambert Notarissen in Rotterdam en raadsheer-plaatsvervanger in Den Bosch, ziet hier een belangrijke taak voor het notariaat. ‘Veel mensen denken: “Als je maar lang genoeg samen bent, dan komt het wel goed.” Zo is het natuurlijk niet. Fiscaal partnerschap heeft geen civielrechtelijke gevolgen. Zo kan het gebeuren dat iemand na dertig jaar samenwonen overlijdt en dat het huis waar hij of zij al die tijd heeft samengewoond met een partner toevalt aan

een volslagen onbekend familielid. Net als het bedrijf dat ze samen hebben opgebouwd.’ Mensen die samenwonen, moeten zich afvragen hoe ze een en ander willen regelen en periodiek bekijken of de getroffen regelingen nog passend zijn, vindt Autar.

REGELINGEN

Dat samenwonen zo’n grote vlucht neemt, verklaart Autar uit het feit dat het huwelijk een aantal verplichte regelingen kent, zoals partneralimentatie, verevening van pensioenrechten, een bepaalde manier van uit elkaar gaan enzovoort. ‘Dat wordt door sommigen als niet meer van deze tijd beschouwd. Zo wil men het niet meer. Maar ook samenwonen heeft gevolgen, en daar is niet iedereen zich even goed van bewust.’

Wat samenwonenden moeten regelen, is voor ieder paar en voor elke situatie anders. Autar: ‘Als een vrouw bij een man intrekt in zijn eigen woning en zij betaalt mee aan de verbouwing, moet hij haar dan uiteindelijk de nominale waarde vergoeden of deelt zij mee in de waardevermindering? Hoe zit het met de eigenwoningregeling als iemand na het einde van de samenwoning de overwaarde vergoedt? Hoe verdelen partijen de kosten van het levensonderhoud? Willen zij iets regelen over kosten van levensonderhoud na einde van de samenwoning? Een tijd geleden werd gesproken over een mogelijke wetswijziging om ook voor samenwoners alimentatie in het leven te roepen, maar daar is uiteindelijk van afgezien. Staatssecretaris Teeven heeft onlangs nog bevestigd dat die alimentatie voor samenwoners er niet

komt. Wie dat anders wil, moet het dus zelf regelen. Andere vragen zijn bijvoorbeeld: hoe gaan de partners om met de wederzijdse kinderen? Hoe zit het met nabestaandenpensioenen? Het erfrecht wordt vaak vergeten. Hoe ga je met vergoedingsrechten om?’

ONDERZOEK

Een belangrijk evenement is het Nationaal Samenwooncongres 2013 op 24 juni, dat de EPN samen met Sdu organiseert. Hier maakt prof. mr. Leon Verstappen, hoogleraar in Groningen, de voorlopige conclusies bekend van een onderzoek naar de notariële samenlevingsovereenkomst. Het onderzoek is gebaseerd op vragen aan notarissen. EPN en KNB hebben geparticipeerd in dit onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen, waarvan de resultaten eind dit jaar worden gepubliceerd. Verder verschijnt deze maand het *Compendium Samenwonen*, onder redactie van Autar en de hoogleraren Kolkman en Schrama. ‘Het eerste juridische handboek dat alle aspecten van het ongehuwd samenwonen behandelt’, zegt Autar trots. Daarnaast verschijnt op 20 juni als tweede deel in de reeks ‘Klaar voor

Nederland telt nu zo’n 835.000 samenwonende paren. Dat is ongeveer 20 procent van alle paren. Hun aantal neemt toe. Naar verwachting zal vóór 2050 één op de drie paren ongetrouwd samenwonen. Bron: WODC-rapport Koude uitsluiting (november 2010)

‘Mensen die samenwonen, moeten zich afvragen hoe ze een en ander willen regelen’

de notaris’ een boekje getiteld *Samenwonen*. Deze serie is een gezamenlijke uitgave van de Consumentenbond en de EPN en wordt geschreven door EPN-leden. In diezelfde maand verschijnt het *Civiel & Fiscaal Tijdschrift Vermogen*, FTV, met een special over samenwonen. Dit is een gevolg van de samenwerking van FTV en EPN.

PREVENTIEVE MEDIATION

Maandag 24 juni, de dag van het EPN-congres, is ook de eerste dag van de Week van het Samenwonen. EPN-notarissen beschikken dan over een nieuw modelcontract voor samenwoners. De hoofdlijnen daarvan worden behandeld op een studiebijeenkomst op 12 juni [zie voor meer informatie hierover pagina 28 van dit nummer – red.], waarna het complete model te downloaden is voor EPN-notarissen. Het nieuwe model is ontwikkeld door een commissie van deskundigen uit allerlei disciplines. Het bestaande model voldoet niet meer, aldus Autar. ‘We willen beter omschrijven wat partijen voor ogen staat. Dat voorkomt dat je dat achteraf moet gaan reconstrueren volgens de “Haviltexnorm”. De feiten zijn belangrijk,

en achteraf moeilijk vast te stellen.’ Autar is enthousiast over het concept van preventieve mediation. Dat houdt in dat partijen aan het begin van hun relatie, dus niet pas als er een geschil ontstaat, duidelijk over en weer communiceren wat de wensen, verwachtingen en achterliggende belangen zijn. Dat gebeurt in een mediation *setting*, waarna de notaris een contract op maat maakt waarin alle belangen tot hun recht komen. Autar: ‘Het is goed om ook in de akte neer te leggen welke

gedachtegang ertoe heeft geleid om bepaalde clausules al dan niet op te nemen. Verder onderkennen we dat elke fase van het leven anders is. Veranderingen in de persoonlijke situatie vragen om veranderingen in het contract. Je kunt in het contract zelf opnemen onder welke omstandigheden partijen in elk geval herziening moeten overwegen. En waarom zou je je cliënten niet elke vijf jaar een briefje sturen om te informeren hoe het ermee staat? Noem het een notariële APK.’ Autar vindt dat het met deze aanpak voor het notariaat gemakkelijker wordt cliënten op een later moment te benaderen.

SAMENWERKING

Voor de Week van het Samenwonen heeft de EPN samenwerking met andere landelijke spelers gezocht zoals de ABN Amro, Sky Radio en Classic FM. De bank zal het boekje *Samenwonen* van de Consumentenbond en de EPN cadeau doen aan haar cliënten die tussen 24 juni en 1 oktober bij de bank een en/of-rekening openen. Bovendien zal zij cliënten actief naar een EPN-lid verwijzen om hun samenlevingscontract en/of testament te regelen; de EPN-leden zullen aan die cliënten een korting op hun tarieven verlenen. ‘Zo vragen wij samen aandacht voor het onderwerp samenwonen’, zegt Autar. ‘Mensen willen hun relatie goed geregeld hebben en de vermogensrechtelijke positie is daar onderdeel van. Die relatie is steeds vaker een samenwoningsrelatie. Daarin heeft de notaris, en met name de EPN-notaris, een grote toegevoegde waarde. Dat willen wij graag laten zien.’ ■

Wat kan er misgaan zonder samenlevingscontract?

Een voorbeeld van wat er kan gebeuren als samenwoners zaken niet regelen: vorig jaar moest de Hoge Raad (LJN BV9539) oordelen over een situatie of een vrouw, die na de geboorte van het tweede kind was gestopt met werken, toch voor de helft moest meebetalen aan de door de man tijdens de samenwoning betaalde hypotheekrente en premie

levensverzekering. Partijen hadden geen contract. Het hof had die vraag bevestigend beantwoord: ‘Dat de vrouw was gestopt met werken was haar eigen keuze, die uitsluitend voor haar rekening en risico kwam.’ De Hoge Raad vond dat het hof aandacht had moeten besteden aan hetgeen de vrouw in dit verband had aangevoerd: zowel de man als zijzelf had zich gedragen in overeenstemming met de door hen stilzwijgend gemaakte afspraken en de tussen hen feitelijk gegroeide taakverdeling. Kortom: rechtsonzekerheid alom.